

УДК 378.147(477)

А.І. Колесник, м. Вінниця, Україна / A. Kolesnyk, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: anatoliy.kolesnyk@vtc.vn.uaТ.А. Колесник, м. Вінниця, Україна / T. Kolesnyk, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: tkol1986@gmail.com

РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КОЛЕДЖІВ З ОРІЄНТИРОМ НА ЄВРОПЕЙСКУ ОСВІТУ

Анотація. Розглядається питання реформування українських коледжів у відповідності з новим Законом України «Про вищу освіту». Надважливо вибрати вірний напрям реформування і перспективу. Нашим коледжам потрібно проводити реформи з залученням потенціалу європейських навчальних закладів, їх досвіду та допомоги. Уникнути помилок перехідного періоду та значно скоротити терміни реформування. Важливим прикладом для нас є німецька система освіти, особливо ВНЗ прикладного напрямку (Fachhochschule), які теж починались з технікумів. Приведені матеріали, які характеризують Fachhochschule, та їх роль в освітній системі Німеччини.

Ключові слова: Закон України «Про вищу освіту», європейська інтеграція, коледж, бакалавр магістр, вища фахова школа, Fachhochschulen.

Annotation. The question of reforming the Ukrainian colleges under a new Law of Ukraine «On Higher Education». Extremely important to choose the right direction of reform and their future steps. Our colleges need to reform the potential involvement of European institutions, their expertise and assistance. Avoid errors transition and significantly reduce the time for reform. An important example for us is the German system of education, especially university applied directly (Fachhochschule), which also began with colleges. In the article we present materials that characterize the Fachhochschule, and their role in the educational system of Germany.

Key words: Law of Ukraine «On higher education», European integration, college, bachelor, master, higher professional school, Fachhochschulen.

Постановка проблеми. З набуттям чинності нового Закону України «Про вищу освіту» почався новий етап реформування вітчизняної освітньої системи. Закон містить багато норм, апробованих в європейських вищих університетах та коледжах, але нових для українських закладів освіти. Поглиблення європейської інтеграції вищої освіти України вимагає від учасників освітнього процесу розуміння цілей і змісту передбачених інновацій, можливих перешкод і ризиків, пов'язаних із суттєвим оновленням усталених підходів до підготовки фахівців. Надважливо вибрати вірний напрям реформування і перспективу.

Мета статті. Для якісного реформування наших технікумів і коледжів необхідно використати досвід Європейських вищих навчальних закладів (ВНЗ), зокрема німецьких вищих фахових шкіл. Започаткувати розробку грантового проекту реформування Українських технікумів і коледжів за участю Європейського Союзу та Європейських ВНЗ.

Аналіз попередніх досліджень. Новий Закон України «Про вищу освіту» містить багато норм, апробованих в європейських університетах і коледжах, але нових для українських закладів вищої освіти. Це насамперед:

– автономія вищого навчального закладу – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом;

– академічна мобільність – можливість

учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами;

– академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом;

– Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС [1].

Запроваджується, передбачена Болонською системою, кредитно-модульна накопичувальна система вимірювання навчального навантаження. Воно вимірюватиметься тепер не в годинах, а в кредитах. Бакалавр має набрати 180-240 кредитів, магістр 90-120 і т.д. Додаток до диплому європейського зразка буде містити дані про оцінки та число кредитів з кожної дисципліни. Це дозволить стикувати українські виші не лише між собою, а й з

зарубіжними навчальними закладами. Студенти і викладачі зможуть захищатися, продовжувати навчання чи роботу в будь-якому виші не лише України, але й всієї Європи.

Студенти зможуть на власний розсуд обирати значну частину (не менше 25 %) навчальних курсів і викладачів.

Бакалаври при вступі на магістратуру можуть вільно обирати спеціальність, тоді як досі вони могли лише продовжувати навчання за тією самою спеціальністю [1].

Викладення основного матеріалу.

Реформування Української освіти триває з часу становлення держави вже 24 роки. На жаль за цей час наша освіта не стала європейською, незважаючи на реформи та підписання в 2005 році Болонської декларації від імені України.

Тому з кожним роком все більше українських студентів вибирають для навчання європейські виші. Протягом останніх п'яти років кількість громадян України в вузах Польщі потроїлася, в Іспанії, Італії і Канаді подвоїлася, а в університетах Чехії, Австрії та Великобританії збільшилася на 41 %. В цілому за період з 2008 по 2013 рр. кількість українських студентів, які виїхали на навчання за кордон, зросла в 1,5 рази – з 21,5 тис. до 32,6 тис. осіб. Про це свідчать результати дослідження, проведеного Центром дослідження суспільства (ЦДС) на основі даних міністерств, статистичних відомств та асоціацій університетів різних країн, пише «Дзеркало тижня. Україна» [3].

Як зробити українські коледжі по-європейськи престижними? Можливо звернутись за допомогою до європейських ВНЗ, які почали важкий шлях реформування раніше та досягли сьогодні вагомих успіхів. Використати їх, так потрібний нам, досвід, який дасть нашим навчальним закладам стати теж по-європейськи привабливими.

В новому законі «Про вищу освіту» декларовано що державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи.

Може європейський союз допомагає фінансово нашим вищим навчальним закладам проводити реформи з метою інтеграції в Європейський простір. Так, міжнародна технічна допомога Україні у 2015 році склала \$3,3 млрд. Про це свідчать дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі. За інформацією відомства, на виділені кошти в Україні реалізуються 343 проекти, а всього зареєстровано 3289 проектів.

Допомога надається у вигляді фінансових ресурсів (грантів), майна, консультацій експертів, надання послуг [4].

Технічна допомога спрямована на підвищення рівня безпеки в Україні, поліпшення інвестиційного

клімату, модернізацію інфраструктури, розвитку освіти, культури тощо. На жаль невідомо, яка частка цієї допомоги йде на реформування освіти На сайті міністерства освіти про це нема ніякої інформації [2].

Підписана Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. відкриває нашим молодим людям нові можливості доступу до Європейського ринку праці, що ставить також нові вимоги до наших випускників. Для того, щоб наші випускники почували себе повноцінними громадянами в європейському просторі, їм потрібно володіння професією на рівні європейських вимог, досконале знання європейських мов, вміння ефективно використовувати інформаційні технології. Вони мають отримати ті життєві компетентності, які сьогодні характерні для їх однолітків в країнах ЄС.

Нашим коледжам потрібно проводити реформи з залученням потенціалу європейських навчальних закладів, їх досвіду та допомоги, уникнути помилок перехідного періоду та значно скоротити терміни реформування.

Важливим прикладом для нас є німецька система освіти, особливо ВНЗ прикладного напрямку (Fachhochschule). Німецькі ВНЗ прикладного напрямку – це плід дискусій в галузі освіти кінця 60-х років. Необхідність мати конкурентноздатну в світовому масштабі економіку призвела до потреби у висококваліфікованих працівниках, які могли б швидко й успішно на основі академічної освіти виконувати практичні завдання. Цим почали займатись ВНЗ прикладного напрямку Цей тип ВНЗ виник на базі технікумів та інженерних професійних шкіл. З 1970 року їм було надано статус вищої освіти.

Після об'єднання Німеччини в нових федеральних землях ВНЗ прикладного напрямку можна було створювати і на основі закладів, що на академічному рівні були близькими їм. Fachhochschulen створювались в нових землях(колишній Німецькій Демократичній Республіці), як і в старих землях, на основі технікумів, інженерних та інших фахових шкіл.

Федеральний Рамковий закон про вищі школи підняв за престижністю ВНЗ прикладного напрямку до одного рівня з університетами та подібними їм закладами: ВНЗ прикладного напрямку теж є автономними в рамках земельних законів, це означає, що їм гарантується свобода науки та досліджень і академічне самоврядування [8].

Програма Fachhochschulen концентрується на інженерних і інших технічних дисциплінах, вивчення бізнесу, економіки, сервісу, сільського господарства і прикладного мистецтва. Вони подібні до наших технікумів та коледжів, дають освіту, близьку до практики, проводять прикладні дослідження і розробки, орієнтовані на застосування і співпрацю з підприємствами. Освіта у вищих спеціальних школах стає все більш популярною. За минулі 10 років кількість

студентів зростає в них на 66 %, досягнувши 684 000 чоловік.

Приваблює студентів швидкий шлях до професії. Навчання у ВНЗ прикладного напрямку, і це є їх особливою ознакою, орієнтується на практику. Добре організований навчальний процес, зайняття у невеликих групах, іспити під час навчання та зорієнтований на потреби професійної практики вибір дисциплін – все це дає можливість зробити термін навчання меншим, ніж в університеті. Час, вільний від навчання (семестрові канікули), теж є меншим.

У ВНЗ прикладного напрямку не можна знайти так звані екзотичні фахи або навчальні курси чисто теоретичного напрямку. Вибір спеціальностей особливо спрямований на практиків з академічною освітою в області інженерії, економіки, дизайну та соціального забезпечення, в яких зараз є потреба. Випускники ВНЗ прикладного напрямку, як правило, отримують диплом (Diplom (FH)). Новий Рамковий закон про вищі школи (Hochschulrahmengesetz – HRG) дав можливість після закінчення певних навчальних курсів отримувати ступені «Бакалавр» та «Магістр», що визнаються в усьому світі. Цією нагодою все більше користуються Fachhochschule. І на сьогодні Fachhochschulen в підготовці бакалаврів на рівних конкурують з університетами. Багато з них проводять також підготовку магістрів. Шлях від технікумів до Fachhochschulen вони долали на протязі десятків років. Новий Закон України «Про вищу освіту» дає нашим технікумам та коледжам на перехід до підготовки бакалавра(молодшого бакалавра) 2-3 роки. Доцільно було б досконально вивчити досвід навчальних закладів Німеччини, країни, яка є потужним локомотивом Європейського Союзу, країни, яка завдяки добротній освітній системі успішно розвиває економіку.

У Німеччині всього 415 ВНЗ. 106 класичних університети та 309 вищих фахових шкіл, серед них: 207прикладних, 6 педагогічних, 16 теологічних, 29 адміністративних та 51 мистецька школа [5].

ВНЗ прикладного напрямку пропонують одинадцять фахів, які в свою чергу розділяються на підфахи; при цьому лише для вивчення інженерної справи існує 25 різних навчальних курсів. Інші фахи – це економіка, управління та правознавство, соціальне забезпечення, охорона здоров'я та терапія, релігійна педагогіка, математика, інформатика, інформаційні та комунікаційні системи, мистецтво, дизайн та реставрація.

Географічно ВНЗ прикладного напрямку розташовані по всіх федеральних землях. Нерідко вони знаходяться у маленьких, маловідомих але привабливих містечках, що може бути сприятливим для проживання та навчання.

Практична орієнтація навчання не означає відмову від науковості – у ВНЗ прикладного напрямку не лише вчать, а й проводять дослідження. Але ці

дослідження орієнтуються на практику і значною мірою на область застосування.

У школі, на думку Гумбольдта, вчитель служить учням, але в вищій школі і професори, і студенти спільно служать науці. Це була революційна ідея, завдяки якій німецькі університети стали найкращими у світі.

Яна Подссувайт, помічник міністра освіти Тюрингії (Німеччина) в своєму інтерв'ю висловила думку: Я думаю, що сила німецької системи вищої освіти полягає в тому, що вищі навчальні заклади усіляко підтримують критичне мислення, вони стимулюють появу нових ідей. Студенти навчаються, по суті, для того, щоб вирішувати проблеми, замість того, щоб просто вивчати щось напам'ять

Практично всі дослідження Fachhochschulen мають регіональний характер. Завдяки конкретному співробітництву в галузі досліджень та науки вони мають тісні зв'язки з економікою та управлінням свого регіону. Вони в більшій мірі, ніж університети вважають себе закладами, що надають послуги своєму регіону. У багатьох випадках ВНЗ прикладного напрямку пропонують консультації з економічних питань, а також спеціальне обладнання для перенесення технологій з області досліджень до практичної реалізації. Багато дипломних робіт виникає у співпраці ВНЗ прикладного напрямку з підприємствами. Всі потреби виробництва лежать в полі зору студентів, вони інтегруються у їх навчання. Нерідко шанси випускників ВНЗ прикладного напрямку на ринку робочих місць є кращими, ніж у випускників університетів з тією ж спеціальністю [8].

На сайті кожного ВНЗ є закладка Forschung (дослідження), де можна познайомитись з тематикою досліджень [6]. По суті це проекти, які реалізуються для підприємств, підприємців та спільно з ними. Вони мають своє фінансування та реальний результат, який можна реалізувати. Щось на зразок нашої науково-дослідної, експериментально-конструкторської та госпрозрахункової діяльності. Дефіцит фінансів залишив у наших технікумах та коледжах тільки технічну творчість, результати якої як правило застосовуються в навчальних закладах та демонструються на виставках. Замовників нема, але ми їх і не шукаємо.

Велику увагу приділяють німецькі навчальні заклади Міжнародному співробітництву

Одразу після завершення періоду становлення та ствердження ВНЗ прикладного напрямку, незважаючи на їх регіональну спрямованість, почали укладати угоди про співробітництво з іноземними ВНЗ та підтримувати навчання своїх студентів за кордоном, а також іноземних студентів в себе. Для цього багато ВНЗ прикладного напрямку пропонують навчальні курси інтернаціонального спрямування, після закінчення яких видається подвійний диплом (Doppeldiplom), що дає німецьку та іноземну академічну ступінь; крім того, під час навчання за

кордоном можна отримати ще додаткові дипломи та сертифікати.

Ставиться також мета, щоб до 2020 року половина всіх німецьких студентів отримала досвід навчання за кордоном. Сьогодні їх близько 30 відсотків [7].

У Німеччині інтернаціоналізація торкнулася практично всіх, вузів. Більше того, мова йде не про один-два проекти співпраці. У 16 німецьких вузах нараховується більше 400 проектів партнерства, а ще в десяти – між 300 і 400 проектів. І це лише вершина айсберга, тільки голі цифри. За ними ховається нескінченна кількість історій особистої участі та міжкультурного обміну, зустрічей і знайомств. «Все більше країн, як і ми, розуміють, що перевага в науці досягається лише за рахунок співпраці», – говорить професор Джойбрато Мухерджи, президент Університету Гіссена [8].

Нашим технікумам та коледжам конче потрібно налагоджувати інтернаціональні партнерські зв'язки з ВНЗ Європи. Практикувати проведення спільних інтернаціональних заходів (семинарів, тренінгів, лекцій, конференцій, олімпіад тощо), інформаційно-роз'яснювальної та консультаційної роботи серед

студентів, викладачів, науковців, представників освітнього середовища.

Запорукою успіху німецьких Fachhochschulen є кваліфіковані викладацькі кадри. Більше третини викладачів у кожному ВНЗ – професори та доктори наук.

Дуже важливим для реформування наших технікумів та коледжів є формування нового українського викладача, який хоче працювати по-європейськи. Сьогодні треба починати зі зміни світоглядних позицій викладача, з його навчання та реального, а не формального підвищення кваліфікації в кращих українських та Європейських вузах. Важливо використовувати для цього інтернаціональні зв'язки та стипендії програми Erasmus+, Horizon 2020 направляти кращих випускників на навчання в вузи Європи з метою підготовки викладачів коледжів 2020.

Висновки. Для якісного реформування наших технікумів та коледжів необхідно використати досвід Європейських ВНЗ. З їх допомогою ми можемо стати такими як вони, а наша освіта інтегруватись в Європейський освітній простір. Виграє освіта – виграють всі, виграє Україна.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту».
2. <http://mon.gov.ua/>
3. <http://www.rbc.ua/ukr/news>
4. <http://www.eurointegration.com.ua/>
5. <https://www.bmbf.de>
6. <http://www.tu-berlin.de/>
7. <http://www.hochschule-kempten.de/>
8. <https://www.deutschland.de>

УДК 378.094:37.013-047.22

А.І. Крижановський, м. Вінниця, Україна / A. Kryzhanovskyi, Vinnitsa, Ukraine
e-mail: neon69@ua.fm

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Анотація. У статті проведено дефінітивний аналіз поняття «професійна компетентність учителя», визначено, що професійна компетентність є системною характеристикою вчителів, відображає теоретичний рівень їх професійної підготовки, освітню практику і особистісну гуманістичну позицію; формування професійної компетентності майбутніх учителів носить процесуальний і системний характер, основу якого складає рівень професійної освіти, в нашому дослідженні – у педагогічних коледжах.

На основі аналізу літератури, узагальнених вимог роботодавців до професійних умінь учителів, освітньо-професійної програми й освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя початкових класів, схарактеризовано професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи як сукупність ключових (комунікативна, інформаційно-комунікаційна), базових професійних (психолого-педагогічна, рефлексивна) і спеціальних (методична, предметна, дидактична) компетентностей.

Обґрунтовано, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах на засадах компетентнісного підходу має не тільки науковий, але і великий практичний інтерес, пов'язаний з неузгодженістю стандартів початкової школи та програм підготовки у коледжах і вищих педагогічних навчальних закладах, великою різноманітністю навчально-методичних комплексів, за якими ведеться навчання в початковій школі та активним